

GÅRDAR, GAMLA HUSGRUNDER, SEVÄRDHETER M M. INOM
HEDLANDETS NATURRESERVAT, ESKILSTUNA KOMMUN.

1. Lilla Kvisslan ödetorp, div grunder kvar, ca 30m söder om timmervägen. En stuka som ser ut som en tjärdal finns nära bäcken som kommer från kalkkällan.
2. Rester från jordkällare ca 20 m väster om källan
- 3.a Rester från troligen liten ängslada. En liten taktegelhög finns i nära anslutning till Hasbäcken
- 3b. Vid kalkhällen fanns det tidigare en lastbrygga, troligen främst för skogsprodukter. Rester av pålarna finns kvar.
4. Tidigare lastbrygga ca 200 öster om Kopparviken
5. Stenlagd grop i sluttning. Troligen fångstgrop. Gammal sandtäkt på samma plats döljer delvis gropen.
6. Blacksundskällan. En tjärdal strax intill.
7. Kalkbrott skydd av slyskog nära vägen.
8. Tjärdal uppbyggd av sten. Den hittills enda av denna typ i området. Hedlandsleden passerar förbi.
9. Lekartorp. En stor ek (vårdträd) stod nära vägen. Den fanns fortfarande några år in på 1960-talet. Lekartorp hyrdes ut och vid ett tillfälle var det fest på gården, varvid smällare och raketer förstärkte firandet. Olyckligtvis så skadades eken av brand och den fick sågas ner. Eken sågades av ca 1m över marken.
10. Stensockel från husgrund intill norra sidan av vägen i svängen till Lekartorp.
11. Lingrop på liten moränrygg, delvis igenrasad. Hänvisningsskylt Finns.
12. Hedtorps ödekvärn. Förutom grundstenar från kvarnen, finns grundstenar från litet hus strax öster om kvarnruinen. Tidigare körväg gick helt nära kvarnen.

13. Tjärdal i sluttning ca 100 m nordost om ödekvarnen. Skylt finns.
14. Hedtorp i sluttningen upp mot berget i öster finns stengrunder som kan vara mycket gamla, medeltid eller äldre.
15. Grusgrop med div skräp.
16. Gammal tegelugn.
17. Gammalt lertag för tegeltillverkning. Några lindar finns där. Lindarna har tidigare hamlats.
18. Gravhög enligt kartor.
19. Gammal bro. Väg till stora trädorp.
20. Lingrop i anslutning till berg. Skylt lingrop finns.
21. Litet kalkområde där kalk tagits.
22. Kalkugn, kalkområde. Grundstenar finns för lador för lagring av kalk, ved och färdigbränd kalk.
23. Största kalkbrottet.
24. Gravhögar enl kartor.
25. Rester av tidigare kofärja. Användes vid transport mellan Färjestugan och Björstorpsstugan. (se gamla kartor)
26. Bibybron. Byggdes troligen av ingenjörstrupperna I 1, Stochkolm. Numera borttagen.
- 27.a Kalkområde vid udden. Denna udde var tidigare ö innan Hjälmarens sänktes på 1880-talet. Smeholmen låg under vatten.
- 27.b Gammal ugn, troligen kalkugn. Tegelrester och slagg finns.
28. Liten, smal, stensatt gångväg med en liten öppning där vatten kunde passera. Nyttjades före Hjälmarsänkningen 1870-80-talet. Se separat karta Nordön.

29. Tidigare stenkistor. Vid nybyggnad av bro på 1970- talet till Nordön, försvann de under fyllningsmassor som togs från tidigare muddermassor på Nordösidan.
30. Muddermassvallar samt kanalen vid Nordön- Lycksalighetens Ö.
31. Stensockel vid inloppet till kanalens södra sida.
32. Gravhög enligt kartor.
33. Tidigare ladugård, men stympad, fanns sista åren av 1950-talet. Finns markerad på ekonomiska kartan från 1950-talet.
34. Gravhögar enl. kartor. Strax sydost om Galat-Konstantinopel var det en parstuga. Det finns rester av husgrund och tegel. Där har troligen varit småhus.
35. Två rösen på bergets högsta punkt.
36. Jordkällare ca 10 m N om Hedlandsleden
37. Tjärdal i sluttning i anslutning till Hedlandsleden.
38. Gamla Boholmen. Flera husgrunder och en källa finns.
39. Boholmsstugan. Grundstenar finns kvar efter ladugård och uthus.
40. Utanför området. Lingrop i hagen nedanför Hultberget. Lingropen är igenfylld med sten. Ytterligare en lingrop finns närmare Dalkarlstorp.
41. Pera. Ladugårdsgrund mitt mellan nya och gamla vägen.
42. Grindstugan. Strax söder om berghöjden vid lilla Brunnsäter ligger en gammal ekvält. Ett 10- meter söder därom rester av skaklar.
43. Paradiset, Ödetorp. Grundstenar finns, samt en bit därifrån rester av små uthus. Skylt Paradiset sitter i en gran vid husgrunden.
44. Slätten. Lilla Ryggåsstugan, Ödetorp. En gammal gran har välvt och rivit upp del av eldstaden. Skylt ödetorp är uppsatt i ett litet fruktträd. Strax öster därom, ca 50 m, finns grundstenar från div. små uthus.

45. Stora Trätorp.
 Anlagt: 1600-talet eller tidigare
 Bebyggelse: Två stugor med förstuga emellan under halm- och torvtak. En källare med tak av halm och torv. Fyra bodar med tak av halm och torv. Ett stall med höskulle under halmtak. En trösklada med loge under halmtak. Ett fähus med höskulle under halmtak. Ett redskapslider vid änden av logen. Ett svinhus med halmtak. Ett pörte med halm- och torvtak.
 Familj med 2 barn, 1 dräng brukade 3,6 hektar åker, 7 hektar äng
46. Riset. Strax öster om, moränrygg med ett par små rotfruktsgröpar.
 Anlagt: 1600-talet eller tidigare
 Bebyggelse: Två stugor med förstuga emellan under halm- och torvtak. En källare med bod ovanpå under brädtak. En bod med loft under näver- och torvtak. Ett stall med foderlada sammanbyggt med ett svinhus under halmtak. En trösklada med loge under halmtak. Ett fähus med höskulle sammanbyggt med ett fårhus under halmtak. En foderlada med halmtak. Ett redskapslider med brädtak. Ett pörte med halm- och torvtak.
 Boende: Man och hustru, 2 drängar, 2 pigor
 Brukad areal: 5,4 hektar åker, 8,8 hektar äng
 Övrigt: Humlegård med 100 stänger finns.
47. Nybygget. Fattighus, endast stensockel finns kvar. Detta hus skänktes av familjen Celsing troligen någon gång på 1920-30-talet till Julita museum. En inskription fanns uppsatt på fattighuset.
 Bertil Jansson berättade historien kring nybyggets tillkomst. Bertil var bror till Karl Jansson, ”Kolarkalle”, som kallades så, han var den siste brukaren vid Kolartorp. Enligt historien skulle en gammal gumma ha färjats över från Färjestugan till Björstorsbryggan. Hon sade att hon skulle gå så långt hon förmådde och där skulle det byggas ett fattighus. Två av rummen hette Tron resp. Hoppet. Enligt gamla generastabskartan 1868 fanns endast Nybygget med. De andra tre stugorna har kanske byggts senare.
48. Gammal grindtall, ca 260 år intill vägen mellan Nybylund och Riset. Gångjärnshaken sitter kvar i tallen.
49. Stockbåt. En för- eller akterdel av stockbåt upptäckt juni 1994. Kontakt togs med amanuens Kerstin Bergengren och på hösten 1994 togs den tillvara av henne för arkivering och möjligen analys. Upptäckare Tony Haglund.

50. Stenhögar efter sänkningen av Risingsjön och Norrkärrensjön. Spränggenombrottets djup minst ett par meter eller mer.
51. Flera stora stenhögar efter Kvarnåns östra sida vid utloppet mot tidigare Lillsjön. Den nedsprängda Kvarnån ca 2 m under marknivå. På ett par ställen ses troligen tidigare Kvarnåns sträckning. Någonstans här lär Hålldammen varit, där man släppte på vattnet för vattenkraft till Hedtorps kvarn.
52. Grindtall på gränsen till Hedlandet, Nysätter, och Hönstorp Hedensö. Grindtallen är ca. 260 år.
53. Sketorp. Flera husgrunder samt den 500- åriga eken.
54. Tjärdal i Smultronhagen. Namnet Smultronhagen måste bevaras.
55. Kolartorp. Lingrop i tidigare hage. Ca 90 m från Kolartorp.
56. Liten lingrop. Lennart Jansson minns att man bråkade lin där när han var barn..
57. Pörte, torkhus. Där torkade man kött, spannmål, lin, m.m. Bertil Jansson som hyrde Kolartorp under flera år, nämnde vid något tillfälle om ett pörte i hagen mot Stockholmstorp. Tony Haglund hittade resterna till detta pörte ca 15 m från vägen.
58. Kolarkoja vid vägskälet till Stockholmstorp – Kolartorp.

Justerat nummerbeteckningen

Barry Widelund